

Pärnu Õppenõustamiskeskus

Ümarlaud õpetajatele, lapsevanematele ja õpilastele teemal:

”Miks poistele koolis ei meeldi?”

Koostas: *Kaire Külaots*
koolipsühholoog

Pärnus, jaanuar 2009

Kokkuvõte kolme ümarlaua tööst teemal: “Miks poistele koolis ei meeldi?”

SISSEJUHATUS

Pärnu Õppenõustamiskeskuses toimus kolm ümarlauda teemal: ”Miks poistele koolis ei meeldi?”. Esimesel ümarlaul 18. novembril 2008 osalesid erinevate koolide õpetajad (19), teisel ümarlaul 02. detsembril 2008 õpilased (13) ja 09. detsembril 2008 lapsevanemad (8).

Kõikide ümarlaudade toimumise ülesehitus oli sarnane. Kõigepealt anti osalejatele väike ülevaade käsitletava teema kohta, mõned statistilised näitajad poiste väljalangemise ja puuduliku koolikohustuse täitmise kohta. Keskuse juhataja Anne Villsaar tõi oma ettekandes välja, et statistika on poiste kahjuks. Poisid moodustavad $\frac{3}{4}$ ja rohkem nendest, kes on klassikursuse kordajad, koolist põhihariduseta väljalangejad, kodusõppel käitumisprobleemide tõttu, kasvatusraskustega laste klassis õppijad, sagedased puudujad, tunnisegajad. Puudulike veerandihinnetega õpilastest moodustavad poisid I kooliastmes 100%, II kooliastmes 77% ja III kooliastmes 79%. Selline statistika ja arvulised näitajad tõstatavad mitmeid küsimusi: Kas ja miks poistele koolis ei meeldi? Miks saavad tüdrukud koolis paremini hakkama? Mis võiks koolis teisiti olla, mõeldes just poiste vajadustele? Nendele ja teistelegi küsimustele püüdsime leida vastuseid kolmel ümarlaul erinevate sihtrühmadega.

Ümarlaul osalejad täitsid lõpetamata lausete lehe, kus palusime neil jätkata kooliga seotud lauseid endale sobival moel, mõeldes eelkõige poistele koolikeskkonnas. Seejärel arutlesid osalejad rühmades koolielu erinevate tahkude üle ja tõid välja, mis on koolis hästi, mis halvasti ja mis võiks olla teisti, silmas pidades konkreetselt poiste vajadusi ja eripärasid. Rühmadele anti arutlemiseks erinevad märksõnad, nendeks olid KOOLI KESKKOND, SUHTED KOOLIS ja ÕPPETÖÖ SISU.

I OSA. Vastused lõpetamata lausetele erinevates sihtgruppides

Lisas 1 on tabelina esitatud õpetajate, lapsevanemate ja õpilaste vastused lõpetamata lausetele. Õpetajatelt laekus 19 täidetud ankeeti, lapsevanematelt 8 ning õpilastelt 13 ankeeti. Üldiselt võib öelda, et lõpetamata lausete ülesanne tõi välja väga mitmesuguseid arvamusi ja mõtteid erinevates huvigruppides ja üldistusi teha on suhteliselt raske. Samas võib leida ka mõningaid sarnaseid mõttekäike, millele kõikides gruppides tähelepanu pöörati. Näiteks peavad nii õpetajad, lapsevanemad kui õpilased kooli poiste jaoks igavaks ja tüütuks kohaks, kus on kohustus käia ja õppida, kuid kus aeg-ajalt on tore niisama olla ja sõpradega suhelda. Tüdrukutega võrdlusena toodi välja mitmeid iseloomumadusi, mille poolest poisid erinevad ja miks neil võib koolis raskem olla selle tõttu.

Poisid ise lähtusid oma vastustes ilmselt väga isiklikust kogemusest ja nende lausetes oli võrreldes täiskasvanutega tunda rohkem emotsionaalset alatoonit ja koolielu puudutavate detailide käsitlemist. Poistele meeldivad konkreetsed tunnid, (söögi)vahetund, et saab kanda oma riidetust, sõbralikud õpetajad, vabadus.

Õpetajate arvates meeldib poistele "mõllu" teha, aktiivselt tegutseda, ise kõike läbi proovida, riskeerida, sportida, suhelda, oma oskusi näidata, kõik uus ja huvitav. Poistele ei meeldi teatud õppeained, mis on väga igavad ja rasked, varane tõusmine, kodune õppimine, näo järgi hindamine, et õpetaja ei suhtle õpilasega, vaid helistab kohe vanemale jne.

Kõik osapooled olid nõus, et poisid tahavad tundides rohkem tähelepanu, aktiivseid tegevusi ja omavahelist suhtlemist. Nad tahavad avaldada oma arvamust, kuid teevad seda sageli mittedsobival viisil. Monotoonsed ja pikaajalist keskendumist nõudvad ühetaolised tegevused neile õpetajate arvates ei sobi. Õppimist peavad poisid ise kasulikuks, kohustuslikuks ja vajalikuks, kuid vahel väga raskeks ja igavaks tegevuseks. Ka täiskasvanud kirjutasid, et õppimine on poiste jaoks enamasti ebapopulaarne, raske ja pingutav protsess, mida tehakse õpetaja või lapsevanema nõudmisel ja mis annab eluks vajalikke oskusi ning tulevikus ehk hea töökoha.

Hindamise teemaga kaasnesid igas grupis elavad arutelud ja vaidlused, kas ja kuidas peaks üldse hindama, et see oleks õiglane ja mitte nii subjektiivne. Ollakse ühel meelel selles, et sageli hindavad õpetajad õpilase käitumist mitte teadmisi, kuid ometi peetakse hinnet poisi jaoks oluliseks tunnustamise vahendiks ja stiimuliks. Kodused ülesanded on poistel tavaliselt tegemata, need tunduvad sageli mõttetud, ülepaisutatud ja igavad, mõni üksik õpilane leidis, et need on vajalikud

omandatud materjali kinnistamiseks. Klassijuhataja poole poisid eriti ei pöördu ja üldiselt jäi mulje, et soojad ja usalduslikud suhted oma klassijuhatajaga on vähestel meie ümarlaual osalenutest. Paar õpilast siiski märkis, et julgeb ja tahab oma murega klassijuhataja poole pöörduda.

Koolist puudumiste kohta arvati, et poisid puuduvad algul kergekäelisemalt ja "naljaga pooleks", aga hiljem ei saa enam järjele ning ei taha sellepärast kooli tulla, et õpetajad näägutavad liiga palju. Poisid ise tunnistasid, et nende jaoks on muud tegevused huvitavamad ja sageli on arvuti see, mis koolist eemale tõmbab. Koolipäeva peavad enamus osalejatest liiga pikaks ja väsitavaks.

Õpetajad suhtuvad poistes sageli liiga pealiskaudselt või negatiivsete hoiakutega, kuid oli ka neid kes ei näinud probleemi ja väitsid, et vahet ei tehta, kas oled poiss või tüdruk. Meesõpetajaid on koolis liiga vähe ja naised liiga palju. Ka katsetamist, aktiivseid tegevusi, ruumi liikumiseks, inimesi, kelle poole murega pöörduda, mõistvaid õpetajaid võiks rohkem olla. Lärmi, vägivalda, mittevajalikke reegleid, kirjutamist ja tuupimist, pinget võiks kuidagi vähendada. Poisid kodus koolist ja sealsetest tegemistest pigem ei räägi või räägivad negatiivselt. Koolist tahetakse vabal ajal võimalikult palju eemalduda, sellest mitte mõelda ja mitte teha koduseid töid.

II OSA. Mõtteid ja arvamusi selle kohta, mis võiks koolis olla teisiti ja mida poistele mõeldes koolis tuleks muuta (Lisad 2, 3 ja 4)

Tabelite võrdlemisel on näha, et kõik sihtrühmad on mitmes osas ühel meelel. Nii õpilased, õpetajad kui lapsevanemad arvasid koolikorralduse ja **KESKKONNA** üle arutledes, et klassid võiks olla võimalikult väikesed – võimalusel mitte üle 20 lapse, siis jõuaks õpetaja arvestada õpilaste individuaalsete eripäradega. Koolis võiks personali hulgas olla tunduvalt rohkem mehi, sellest tundsid samuti kõik osapooled puudust. Meeste suurem osakaal koolis tõstaks täiskasvanute arvates kindlasti õpetajaameti väärikust, sest klassi ees moraliseeriv vanemas eas "tädi" ei ole paljude poiste jaoks autoriteet. Õpetajad võiksid olla nooremad, kuigi õpilased tõid kenasti välja selle, et ka eakamate naisõpetajate hulgas on küllalt mõnusaid ja arusaajaid inimesi. Kindlasti oleks poistel vaja eriti vahetundide ajal rohkem liikumis- ja hingamisruumi, tihelolek teeb kõik närvilisemaks. Puudust tuntakse mitmekülsemast ringitegevusest ja vaba aja veetmise võimalustest. Õpetajate ringis arutleti selle üle, et puuduvad sobivad inimesed ning sellised vahendid, mis pakuks poistele

huvi, vajavad palju rahalisi investeeringuid (nt. tehnika- ja motoringid). Kõik osapooled olid välja pakkunud mõtte, et kooli rajatised ja ruumid (raamatukogu, staadion jne.) võiksid leida rohkem rakendust ning seda just õhtusel ajal ja nädalavahetustel, et kool võiks olla justkui klubi või vabaaja keskus, kus poisid saaks oma energiat välja elada.

Õpetajad ja lapsevanemad leidsid ühiselt, et koolid peaksid rohkem tähelepanu pöörama ka füüsilisele keskkonnale (parem valgustus, ventilatsioon, pingid) ning pakkusid välja variandi, et poistele ja tüdrukutele võiksid olla eraldi klassid (või lausa koolid), kuna soolised erinevused mõjutavad oluliselt õpetamisstiili ja meetodeid. Ühe kooli meesdirektor ütles selle peale, et miks keegi ei ole seda proovinud, sest ega see pole ju keelatud seadusega. Paaril õpetajal olid isiklikud ja positiivsed kogemused selliste klassidega töötamisest, kuid poisid olid kindlalt ühel meelel, et eraldi poisteklasse ei ole vaja.

Nii õpilased kui õpetajad on ühel meelel selles, et õppe- ja töövahendid peaksid olema ajakohased ning pidevalt muutuma. Kooliti tulid välja üsna suured erinevused selles osas. Õpilased ütlesid, et on õpetajaid, kes kasutavad kõikvõimalikke erinevaid töövahendeid (arvutiesitlused, internetipõhised tööd, aktiivtahvlid jms.) ning neid, kes on väga kinni paber-tahvel-kriit tehnikas ja nõ mahalugemises. Koolis kehtestatud reeglid tunduvad poistele kohati vastuvõetamatud, mõttetud ja nende isikuvabadust piiravad. Ka õpetajad tunnistasid, et koolireeglid on sageli liialt täiskasvanutekesksed ning nende kehtestamisel oleks vaja rohkem kaasta poisse endid.

Erinevaid aspekte koolielu nõrgematest külgedest oli märgitud palju, kuid suur osa neist kehtib ilmselt kõikide õpilaste, nii poiste kui tüdrukute kohta. Õpetajate vastustest võiks ehk välja tuua veel ühe intrigeeriva ettepaneku, et poisid peaksid alustama kooliteed võrreldes tüdrukutega paar aastat hiljem, seoses aeglasema arengukiirusega... Teistelt sihtrühmadelt kahjuks selle kohta kommentaare ei saanud.

Mis puutub **SUHETE** temaatikasse, siis kõik osalenud sihtrühmad (ka õpetajad) tunnevad, et õpetajad suhtuvad poistesse sageli eelarvamuste ja negatiivsete hoiakutega. Tõsiasi, et poisid on enamasti energilisemad, julgemad, sõnakamad, ettevõtlikumad, uudishimulikumad, aga samas ka hingelisemad, ebareeglipärasemad, egoistlikumad, ülbemad jne., muudab nad õpetajate jaoks ebamugavaks suhtluspartneriks. Erinevad osapooled tõid tegelikult välja väga olulisi ja erinevaid mõtteid. Paar MEESõpetajat märkis, et poiste tunnustamine on liialt vähene ja et kui poisid ei saa koolist mingisugust positiivset tagasisidet, siis on nendega raske ka head koostööd teha. Poisid vajavad õpetajate arvates vahetut suhtlemist, võistlusi ja võistluslikkust erinevatel tasanditel ning võibolla ka rohkem konkreetset isiklikku vastutust ülesannete lahendamisel, kuid selle kõige pakkumine neile on ilmselt tülikas ja aega ning energiat nõudev. Lapsevanemad viskasid päris mitu kivi õpetajate "kapsaaeda", öeldes, et enne kutsevalikut peaks toimuma põhjalik isiksuse testimine,

sest kõik ei sobi õpetajaks... Samuti tõid nad välja, et koolides on liiga suur rõhk nõ "eliidile" ja võimetelt nõrgemate ning õpiraskustega õpilastega ikkagi ei arvestata piisavalt. Oodatakse rohkem koolipoolset abi raskuste tekkimisel, mitte "materdamist" ja "näpuga näitamist".

Koolivägivallast ei tulnud otseselt üheski rühmas juttu, kuid mainiti, et koolis on liiga vähe sallivust teiste ja erinevate suhtes ning suhted kaasõpilaste ja õpilaste-õpetajate vahel võiksid paremad olla. Õpilaste grupp tunnistas koolivägivalla olemasolu koolis, kuid eriliseks probleemiks seda ei peetud. Üks noormees võttis kenasti kokku, et ilmselt nende endi kallal vägivalda ei tarvitata ja teiste eest on raske rääkida. Kindlasti peaks õpilased ise rohkem sekkuma kui midagi sellist pealt näevad. Klassijuhatajatel ei ole poiste sõnul piisavalt aega ja sageli ka tahtmist oma klassi õpilaste probleemidega tegeleda. Nende sõnul reageeritakse sageli üle ja helistatakse kohe vanemale, selle asemel, et õpilase endaga rääkida. Ka lastevanemate arvates ei ole piisavalt motiveeritud klassijuhatajaid, kes teeks oma tööd südamega, tahaks ise olla klassijuhataja ning kaasaks õpilasi ka koolivälistesse tegevustesse. Õpetajate toas peetavatest kõnelustest arvasid poisid väga halvasti – et küllap seal üksteisele õpilastest halvasti räägitakse ja seeläbi mõjutatakse õpilase edukust teises aines. Õpetajaid peeti üldiselt subjektiivseteks ja et nad ei näe õpilases indiviidi. Õpetajate headuse mõõdupuuks on poiste arvates ühelt poolt tema oskus anda oma ainet huvitavalt, aga vähemalt samal määral tema võime olla objektiivne ja inimlik.

ÕPPETÖÖ SISU kohta tuli mitmeid ühiseid ning mitmeid erinevaid arvamusi. Kõik osapooled väitsid kui ühest suust, et koolitund peaks olema huvitavam, aktiivsem, loovam. Õpe peaks muutuma praktilisemaks ja vähem akadeemilisemaks just poiste jaoks, sest siis saaksid nad rakendada kõiki endale omaseid ja eelpool nimetatud isiksuseomadusi. Lapsevanemate grupis käis aga kohe läbi mõte, et loovuse kasutamise võimalused tänapäeva koolis puuduvad ja õppekavas võiks olla näiteks majandusõpe, kus saaks loovust ja praktilisust kasutada. Hindamissüsteemiga ei olda üldiselt rahul. Hindamine peaks olema õiglasem, paindlikum, mitte nii subjektiivne. Sageli hinnatakse õpilast (poissi) käitumise, mitte teadmiste järgi ja see riivab oluliselt poiste õiglustunnet. Poistele on hinne küll oluline, aga see peab olema võimalikult objektiivne, mõõdetav ja järgnema mingile tegevusele võimalikult ruttu. Koduste tööde osas oldi ühel meelel, et neid peaks andma vähem ja huvitavamaid ning poiste arvates võiksid kohati olla vabatahtlikud. Nii õpilase kui õpetaja koormust peeti liiga suureks ja erinevate osapoolte arvates tuleks seda nädala või tunnikoormuse arvelt ja ainemahu arvelt vähendada. Praeguse koolipäeva pikkuse juures peaks poiste arvates jõudma vajaliku materjali tunnis omandada ja koju peaks jääma minimaalselt ülesandeid materjali kinnistamiseks. Suure mahu juures tekib sageli küsimus: miks seda konkreetset asja on vaja teada? Õpitu selgemat seostamist reaalse eluga pidasid vajalikuks ka lapsevanemad, õpetajatelt oodatakse põhjalikumat selgitustööd selles osas ja põhjendamist. Poiste ja lastevanemate rühmas tõstati üles

ka olümpiaadide teema, kuna tegemist oli ehk keskmisest pisut tublimate noormeestega. Olümpiaadid peaksid olema vabatahtlikud ja üks õpilase motiveerimise vorm, mitte "vabatahtlikult sunniviisilised" nagu praegu õpilastele tundub. Poisid kardavad, et kui nad jätaks mõnele olümpiaadile minemata, saaks see õpetaja poolt hindamisel "tasutud". Kõiksugused pingeread on poiste ja vanemate arvates mõttetud.

Õpetajate grupp pakkus välja mitmeid võimalusi, kuidas õppetööd poistepärasemaks muuta. Nende arvates peaks üldse koolis olema rohkem valikuvõimalusi õpilastele, poistele erinevaid tehnilisi ja praktilisi oskusi andvaid aineid ehk et võiks ikkagi rakendada eelkutseseõpet juba põhikoolis. Poistel võiks olla rohkem kehalist kasvatust ja tööõpetust, katsetamist ja käelist tegevust. Ka lapsevanemad leidsid, et õpetamine peaks olema rohkem diferentseeritud ja lähtuma õpilaste võimetest ja nende dünaamikast. Ikka veel ei arvestata õpilaste individuaalsete erinevustega. Lastevanemate üldine arvamus oli, et haridussüsteem vajab sügavat muutmist, kuna on elule jalgu jäänud. Et haridus ei tea, keda või mida me kaasaegsesse ühiskonda vajame, millist inimest kasvatame.

Õpilaste jaoks väärises positiivses mõttes märkimist e-kooli rakendamine koolides, sest õpetajad ei näe siis teiste ainete hindeid ja on ehk pisut objektiivsemad. Nad pidasid oluliseks õpetaja muutumis- ja arenemisvõimet ning erinevate töö- ja õppevahendite kasutamist tunni huvitavamaks muutmisel.

III OSA. Üldised mõtted ja muljed erinevate sihtgruppide kohtumistest

Ümarlaudade läbiviijad jäid toimunud üritustega üldjoontes rahule. Eriti head meelt tegi asjaolu, et õpetajaid Pärnu erinevatest koolidest oli kohale tulnud päris palju, see näitab, et tunnetatakse mingit vajakajäämist koolisüsteemis. Teema tekitas kõikides rühmades elavat arutelu ja esitati mõtteid, mis võiks olukorda muuta. Õpetajad olid küllaltki enesekriitilised ja puudutasid ka neid valupunkte, mida nad tegelikult ise muuta saavad. Mõned osalejad tunnistasid, et suhtuvad poistes eelarvamusega ja ei arvesta nende iseärasusi, kuid samas toodi ka välja, et ei ole eriti palju võimalusi ja vahendeid poiste eripäradega arvestada. Samuti nägi mitu õpetajat probleemi poiste hindamise ja tunnustamise osas. Lääne ühiskondade ja koolidega võrdlemine eriti ei meeldinud, sest taustsüsteemid on väga erinevad ja kui midagi kardinaalset ei muutu, siis mehed lihtsalt kooli tööle ei tulegi.

Lastevanemaid ei olnud palju, aga see-eest olid aktiivsed ja väga teadlikud. "Kodutöö" oli selles mõttes tehtud, et teema oli läbi mõeldud ja ühel isal isegi raamatupakk kaasas teistele tutvustamiseks. Loomulikult oli ka kriitikat, kuid üksikjuhtumisse kinni ei jäädud, keskenduti lahendustele ja uuendustele süsteemis. Suhted osutusid kõige enam emotsioone esile kutsuvaks teemaks lastevanemate grupis. Olulisemana toodi välja seisukoht, et kõik inimesed ei sobi õpetajaks. Ootuseks on, et õpetaja ettevalmistuse juurde kuuluks põhjaliku kutsesobivustesti läbimine ning olemasolevate õpetajate koolitust suhtlemise vallas. Tundus, et selles vallas on kõige suuremad käärid kodu ja kooli, reaalsuse ja ootuste vahel. Väga emotsionaalse vahekõnega esines isa, kes tutvustas raamatuid, mis peaksid olema noore inimese raamaturiiulil ja õpetaks, mida oma eluga peale hakata. Isa suurim etteheide oli, et KOOL EI ÕPETA UNISTAMA, LOOVALT LÄHENEMA. Pigem saab noor tunnis märkusi laadis "mis sa unistad, tee tööd!", aga tõeline edu seisneb unistuste poole pürgimises.

Õpilaste grupis osalenud poisid olid nii vene kui eesti koolidest ning välja tulid päris suured erinevused õppetöö sisu ja võimaluste osas, mida koolid õpilastele pakuvad. Töövahendite kaasaegsuse, liikumisruumi, õpetajate suhtumise ja õppeprotsessi toimumise kohta oli väga erinevaid mõtteid, aga kõige elavamalt ja emotsionaalsemat arutelu tekitas taaskord suhete teema. Tajutakse, et kaasõpilastel puudub sallivus teistest erinevate õpilaste suhtes ja ka õpetajad suhtuvad eriti poistesse sageli hoiakute ja eelarvamustega. Hea õpetaja on poiste arvates see, kes annab asjadele tähenduse ja ei tule kuivalt oma ainet andma. Meesõpetajaid igatsetakse kooli, aga seda soovi eriti kommenteerida ja põhjendada ei osatud, et mis siis teisiti oleks. Kool on poiste jaoks küll teadmiste omandamise koht, aga koolis käimisega kaasneb veel palju muud ja palju olulisemat ning selleks, et poisid tahaksid koolis käia ja olla, peab seal olema soe, sõbralik ja salliv õhkkond. Koolis käimise, koolis olemise ja koolis õppimise meeldivaks, vajalikuks ja enesestmõistetavaks muutmine on vahel keeruline ja pikaajaline protsess ning sõltub muudatustest erinevatel tasanditel. Enamusele poistele ju tegelikult koolis käia meeldib, sest seal saab sõpradega suhelda. Probleem tekib siis kui "õpetajal" on vaja hindeid ja eksamite ja tasemetööde tulemused näitavad kooli taset. Poistele selline pingeridade ja hinde pärast tegemine ei sobi, nad tahavad asjad selgeks saada ja protsessi nautida.

IV OSA. Ettepanekud ja soovitused (Tiiu Kuurme ettekande põhjal ja kõikidelt osalejatelt)

Probleem – Koolis liiga vähe motiveeritud õpetajaid ja eriti klassijuhatajaid. Poisid pöörduvad klassijuhataja poole väga harva ja viimases hädas ning tavaliselt siis kui mõne aineõpetajaga on tekkinud konflikt.

Ettepanekud:

- Peaks välja töötama õpetajate tunnustamise ja tasustamise korra, mis motiveeriks tööd mitmekülgsemalt ja paremini tegema
- Klassijuhataja töö vajab ümbermõtestamist ja suuremat väärtustamist
- Õpetajate tunnikoormust peaks vähendama ja palka tõstma ☺

Probleem – Õpetajad suhtuvad poistesse sageli hoiakute ja eelarvamustega. Õpetajad hindavad poisse sageli ebaõiglaselt, subjektiivselt, võttes arvesse käitumise, mitte teadmised.

Ettepanekud:

- Pakkuda õpetajatele koolitusi ja loenguid sooliste erinevuste teemadel, et õpetaja oskaks paremini oma hoiakuid ja käitumist jälgida
- Õpetajad ei tohiks kunagi võrrelda poissi tüdrukuga. Poissi peab võrdlema iseendaga – mida oskas enne, mida on nüüd juurde õppinud

Probleem – Õppetöö sisu ja õppeprotsess on liiga konservatiivne, rutiinne, igav, ühekülgne. Õpilased küsivad: "Kus mul seda elus vaja läheb?"

Ettepanekud:

- Pakkuda poistele elamusi millestki, mida nad ise oluliseks peavad, väärtustavad (mitmekülgsemad, atraktiivsemad huviringid ja asjalikud eestvedajad)
- Kodutööde mahtu peaks kuidagi piirama, reguleerima. Koduseid töid on kohati ikka liiga palju ja seetõttu jäävad sageli tegemata ning see tekitab asjatuid pingeid.
- Õpetajatel kohustus kasutada aktiivõppe meetodeid
- Loovuse ja energia rakendamiseks erinevaid valikaineid õppekavasse (nt. majandusõpetus)

- Tekitada õpilastes rohkem seoseid koolis õpitu ja reaalse elu vahel.
- Kooli rajatiste (raamatukogud, staadionid, saalid) efektiivsem kasutamine ka vabal ajal, nädalavahetustel, õhtuti.

Probleem – Koolis liiga vähe meesõpetajaid ja noori õpetajaid

Ettepanekud:

- Palga ja lisahüvedega meelitada uusi õpetajaid kooli ☺
- Koolide mainekujundus, õpetajatöö väärtustamine läbi erinevate projektide

Probleem – Olümpiaadidel osalemine on õpilastele sageli ”vabatahtlikult sunniviisiline” ning õpilased ei julge osalemisest keelduda, kartes õpetajate halvaks panu ja negatiivset ”tasu”.

Ettepanekud:

- Koolide pingeridadesse panemine võiks ära kaduda
- Olümpiaadid peaksid olema üks õpetaja ja õpilase motiveerimise vorme